

מהרהוריו של מגיד שיעור בדף היומי

מה צריך לעשות כדי שהשיעור יצלח? ■ כיצד מגיעים ל'קביעות'? ■
איך מגיד-שיעור יכול לדרבן את משתתפי השיעור להתמיד ■ והאם
עדיף ללמוד במסגרת דף היומי או שעדיף ללמוד מסכתות מסוימות
עם סדר חזרה? ■ ליקוט עצות על סמך נסיונם של אחרים ■ וגם
ל'מגיד-שיעור' יש עליות וירידות ■ הרהוריו של מג"ש בדף היומי

אברהם גרובייס

הוא יושב בקרן זווית, באחת מסעודות 'סיום-הש"ס' בשטיבלך, ושואל את עצמו... "איך?! איך הצלחתי לסיים? איך הצלחתי להגיע יום יום לשיעור הדף היומי? איך?!"

כל יהודי שעומד בימים אלו, לאחר שבע וחצי שנים של קביעות, עוצם לעצמו את עיניו ומעביר, כמו בחלום, את השנים האחרונות, והוא בוהה ועומד כלא מאמין... איך?!

בשבע וחצי השנים האחרונות שחלפו, לכל אחד היו ימי שמחה, ולחילופין, ימי עצב. כמעט כל אחד ממסיימי הש"ס חיתן במהלך השנים הללו ילד או שניים, עשה בר-מצוה או ברית; ולמצער היה חולה. ויש אפילו שהיו חלילה מאושפזים בבתי חולים ולא ויתרו; היו כאלו שקרוב משפחה שלהם מדרגה ראשונה היה מאושפז (ולפעמים חודש או יותר) ולא פסחו על שיעור; ובמהלך המחזור האחרון, תושבי הדרום או הצפון ספגו מטחי טילים במשך חודש ימים. ובכל זאת הם מסיימים. יום ולילה לא ישבותו. וכל אחד ואחד ממסיימי הש"ס, עם הימים שהיו לו בהם שמחה אישית או טרדות אישיות שחסמו לו את

ה'שפת-אמת' בפרשת ראה (תרלו) מסביר פשוט בדברי הגמ': והענין כי לעולם יש רק חוט השערה. והצדיקים שגוברים עליו פוגעין אח"כ בחוט השערה אחרת וכן לעולם עד שמתרבה ונעשה כהר. אבל זה הרשע נשאר עומד. כלומר הצדיקים תמהים ובוכים כיצד ניצחנו במלחמה המתמדת, העקבית והעקשנית, נגד היצר הרע של עוד חוט השערה ועוד חוט השערה.

והגמרא מסיימת: ואף הקב"ה תמה עמהם, שנאמר: כה אמר ה' צבקות כי יפלא בעיני שארית העם הוזה בימים ההם גם בעיני יפלא. וכמו שמפרש רש"י עה"פ בזכריה (ח' ו'), שהפליאה של הקב"ה היא על עמידת הצדיקים מול היצר הרע: בעיני יפלא איך יכלו הצדיקים לעמוד כנגדו בחייהם.

כל מג"ש המאגד סביבו מספר 'מסיימי-הש"ס' יודע היטב כמה מסירות נפש השקיע כל אחד ואחד מהמשתתפים כדי להגיע יום יום לשיעור הקבוע; על אילו דברים הוא היה צריך לוותר במהלך השנים שחלפו; ולחילופין, כמה פעמים היה נדמה שאין אפשרות שבעולם להגיע באותו יום לשיעור הקבוע, אבל כשמתעקשים — מצליחים.

בשוורת הבאות נעלה מספר עצות ושיטות להעברת שיעור הדף-היומי, ממגוון מגידי שיעורים שליטנו

המוח ונטלו ממנו את הריכוז; דאגות בבית או דאגות של פרנסה; כן, לכל אחד מהמסיימים היו ימים של פגישות דחופות, ואפילו נסיעות לחו"ל; ומי מדבר על סתם ימי נופש בחודשי הקיץ — ובכל זאת הם עומדים בימים אלו... ומסיימים! כן, מסיימים את הש"ס! 2711 דפים, 2711 ימים. דף אחרי דף, יום אחרי יום. בנחישות, במסירות, בקביעות ובעקביות.

תשאלו את אותם מסיימי הש"ס, וגם הם, לא ידעו בדיוק להסביר — איך... איך?! כיצד?! זו שאלה שנותרת ללא מענה... שהרי על מלחמה חד פעמית נגד היצר הרע אומרת הגמ' "אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לז" (קידושין ל). אולם הנוצחון במלחמה העקבית, על זה, בודאי שהוא מוכיח על רצון עז ואהבת תורה בדרגה מיוחדת.

עקביות

הגמ' במסכת סוכה (נב) מביאה: לעתיד לבא, מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים היאך יוכלו לכבוש הר גבוה כזה.

אחרי שראינו כי המג"ש צריך להיות מחובר, לא רק לגמרא שממנה הוא לומד, אלא גם לשעון התלוי מעליו, כעת נראה שהמג"ש צריך להיות קשוב ומרוכז גם ללומדים שסביבו. ישנם כאלו שירבו לשאול קושיות במהלך השיעור. יש שישאלו שאלות חזקות של סברא, יש שישאלו שאלות של 'פשט' ואפילו פחות מכך, ויש שאפילו סתם יטרידו... אבל, יותר מכך, יש שישבו מסתגרים בתוך עצמם ולא ישתתפו כלל. וכמובן יש את המתנמנמים, (שגם הם שכרם גדול מאוד!)

השיעור ברביס, מדי יום, בקביעות ובהתמדה, היה סממן מאפיין בכלל ישראל בכל הזמנים והתקופות

מגוונים האיש, בשנים שחלפו. (ואתנצל מראש בפני משתתפי השיעור שלנו, שלא כל העצות המובאות כאן, מיושמות בפועל בשיעור. שכן מדובר במגוון עצות ממספר מגידי שיעורים).

מה צריך המגיד-שיעור לעשות כדי שהשיעור יצליח וירבה היילים לאריותא. זאת כמובן, מעבר לעצם הכנת השיעור ומסירתו?

הדבר הראשון שמגיד-שיעור צריך להקפיד עליו — זמן התחלת השיעור. אם מג"ש יקפיד על שעת ההתחלה המדויקת, לאט לאט כל המשתתפים יתאימו את עצמם לזמן התחלת השיעור. אחרת אין לדבר סוף.

השעון

ביעור מוצלח יש גבאי לשיעור. תפקידו של הגבאי להגיע מראש, לסדר את השולחנות והספסלים, להכין את הגמרות (ויש גבאים שמכינים גם שתיה למשתתפים), כדי שבשעה היעודה הכל יהיה ערוך ומוכן לתחילת השיעור. שכרם של גבאים אלו הוא לאין ערוך, מפני שבזכותם כל השיעור מתנהל באיכות אחרת והתמורה שהמשתתפים סופגים מהשיעור היא ברמה גבוהה הרבה יותר. והכל בזכותו של אותו גבאי מסור.

עצה נוספת למג"ש היא שמירה גם על 'שעת סיום' השיעור. כמובן רק אחרי שמקפידים על שעת התחלה ניתן להקפיד על שעת סיום. כאשר משתתפי השיעור יודעים את שעת הסיום של השיעור, זה נותן להם רצינות וגם רוגע פנימי בלתי מוסבר, להתרכז בהכנת הלימוד במהלך הזמן שהוקצב לשיעור.

אחרי שראינו כי המג"ש צריך להיות מחובר, לא רק לגמרא שממנה הוא לומד, אלא גם לשעון התלוי מעליו, כעת נראה שהמג"ש צריך להיות קשוב ומרוכז גם ללומדים שסביבו. ישנם כאלו שירבו לשאול קושיות במהלך השיעור. יש שישאלו שאלות חזקות של סברא, יש שישאלו שאלות של 'פשט' ואפילו פחות מכך, ויש שאפילו סתם יטרידו... אבל, יותר מכך, יש שישבו מסתגרים בתוך עצמם ולא ישתתפו כלל. וכמובן יש את המתנמנמים, (שגם הם שכרם גדול מאוד!).

מתפקידו של מג"ש לנתב ולאזן בין השאלות והשואלים. יש המרבים לשאול, שצריך להרגיע אותם מעט לטובת יתר המשתתפים; ויש להיפך, שצריך לעודדם להשתתף במהלך השיעור. המג"ש, בחכמתו, צריך להפליא שאלות מסוימות. ולעיתים אפילו לומר: 'זוהי שאלה נפלאה. אשרין שזכית לכוון ולשאול את שאלת הגמ' בעוד מספר שורות...'. תפקידו של מג"ש לשתף את כל המשתתפים, להדגיש לחיוב הערות שלהם. מג"ש צריך להפעיל כחכמתו את החוש השישי, כדי שהשיעור יגיע למינון הנכון של קצב השאלות בשיעור.

עד כה עסקנו ביכלי-העבודה של המג"ש מעבר לעצם מסירת השיעור (השעון והיחס למשתתפים), כעת נתמקד מעט במהות השיעור המועבר במהלך הזמן הקצוב העומד לרשותו של המג"ש.

כמובן, שבראש ובראשונה, המטרה היא להעביר דף גמרא במלואו, שקלא וטריא, הוה-אמינא ומסקנא, הוויות דאביי ורבא, קושיות ותירוצים. אך אין לדבר סוף ולכל מג"ש יש את הדרך שלו על מה הוא מתמקד יותר ועל מה יתמקד פחות. יש שיעדיפו לשלב 'פרפראות' במהלך השיעור, כדי לעורר ולקרב את לב השומעים; ויש שיעדיפו לזרוק קושיות של ראשונים או אחרונים הקשורים למהלך הסוגיא; יש שיעורים שלומדים את פירושו של רש"י הקדוש על הסדר, ויש שהמג"ש משלב את רש"י הק' במהלך לימוד הגמ'.

הקדמה

מעבר ללימוד מהלך הסוגיא, יש חשיבות מיוחדת ל'הקדמה' בתחילת הדף (או בתחילת הסוגיא), וגם ל'סיכום' בסוף לימוד הדף (או בסוף הסוגיא) יש חשיבות מיוחדת.

משתתפים שאיחרו במספר דקות — והאיחור הקטן שלהם גורם להם לאבד את לב השיעור.

המג"ש נמצא בדילמה עצומה: מצד אחד, האם לחזור שוב ולומר את 'ההקדמה' בקצרה, ואז להרוויח את כל המאחרים, אך אין לדבר סוף. וגם יוצא ש'המאחרים' ירוויחו ו'המקדימים' יפסידו מכך שהקדימו לבוא... או שמא להמשיך את מהלך הסוגיא, אבל המג"ש יודע שנתח משמעותי ממשתתפי השיעור לא יוכל להשתתף בהכנת השיעור, ואין סיכוי באותו יום ש'המאחרים' יבינו את מהלך הסוגיא. אכן דילמה מסובכת, ואין עליה תשובה חד-משמעית (זה תלוי מי הם המאחרים, מתי איחרו, ומדוע איחרו).

ה'הקדמה' לסוגיא חייבת שתהא קצרה ומתומצתת. אם המג"ש יאריך ב'הקדמה' על חשבון הלימוד של מהלך הסוגיא — יצא שכרו בהפסדו. מג"ש חייב להקפיד על כך שהחלק המרכזי בשיעור יהיה לימוד השקלא-וטריא של הדף, ולא הפרפראות שמסביב. (גם להוספת הפרפראות חייב שיהיה גבול, שלא להאריך בזה יתר על המידה. וכל מג"ש לפי ההבנה והטעם האישי שלו. וכמובן שהרבה מאוד תלוי בקהל שומעיו).

הסיכום

ובעוד ש'הקדמה' לסוגיא, משנה את כל הצביון של המשתתפים בהכנת הסוגיא (ההקדמה תורמת לטעם

ה'הקדמה' מכניסה את משתתפי השיעור לסוגיא, ולאווירה של הסוגיא. מג"ש טוב יודע לתת הקדמה 'עכשווית' לסוגיא. להביא משלים או דוגמאות מהווי החיים ולהפוך את הלימוד למשהו חווייתי. לקרב את לב השומעים לסוגיא הנלמדת. (שמעתי, שהייחודיות של הרב קובלסקי שמוסר שיעורי דף היומי לאנשי עסקים בכירים מהעולם שבחוץ — היא בעיקר באמצעות קירוב הסוגיא למציאות העכשווית).

צריך להוסיף כי הרבה יותר קל לתת תוכן 'עכשווי' בשיעור שבועי הנאמר פעם בשבוע, או לשיעור בסוגיא מסוימת, אבל כאשר מג"ש צריך למסור דף שלם (יום יום) הכולל נושאים רבים ופרטי פרטים, ובפרט דף שרודף דף — מאוד קשה לתת לכל שיעור הקדמה שכזאת. צריך גם לזכור שסוגיות הש"ס עוסקות בקשת רחבה מאוד של נושאים: אמנם יש סוגיות של 'חושן משפט' או סוגיות של 'מועד', אבל יש גם סוגיות של 'טהרות', או 'קדשים' ויש גם סוגיות של 'לימודים מפסוקים' (אלו סוגיות שמאוד קשה ליצור בהן 'סקרנות' אצל השומעים). מג"ש מצידו צריך להתאמץ לקרב כמה שיותר כל סוגיא לתלמיד הממוצע בשיעור.

אגב, לפעמים המג"ש מכין 'הקדמה' מיוחדת לסוגיא. הקדמה שאחריה ניתן להבין את הסוגיא במהירות וקלילות. הבעיה היא שה'הקדמה' נאמרת בדקות הראשונות של תחילת השיעור. ואחרי שהוא סיים להרצות את 'ההקדמה', מתחילים אט אט להיכנס

מעבר ללימוד מהלך הסוגיא, יש חשיבות מיוחדת

ל'הקדמה' בתחילת הדף (או בתחילת הסוגיא), וגם

ל'סיכום' בסוף לימוד הדף (או בסוף הסוגיא) יש חשיבות

מיוחדת. ה'הקדמה' מכניסה את משתתפי השיעור לסוגיא,

ולאוירה של הסוגיא. מג"ש טוב יודע לתת הקדמה

'עכשווית' לסוגיא. להביא משלים או דוגמאות מהווי

החיים ולהפוך את הלימוד למשהו חווייתי

ממראות כינוסה של הכנסיה הגדולה העולמית של אגודת ישראל שנערכה בארץ-ישראל. על בימתה של הכנסיה הגדולה הראשונה, ניצב גאונה ופארה של לובלין, רבי מאיר שמירא זצוק"ל, והעלה את רעיון האדירים: דף יומי שיאחד את כלל ישראל. את תוצאותיו ופירותיו של הרעיון הנפלא ההוא, רואים אנו עד עצם היום הזה לטוהר

להתכונן כיאות. חשוב שמשנתפי השיעור יזכרו שגם הוא 'בן-אדם' בסך הכל. הרי מדובר על רצף של שבע וחצי שנים ללא הפוגה, ללא מנוחה של יום אחד. אומנם, בשנים האחרונות, מאז שיצאו לאור הפרושים השונים (ובעיקר "שוטנשטיין"), מלאכתם הקשה של מגידי השיעורים בהכנת השיעור ירדה בחמישים אחוז, אם לא יותר, אבל עדיין...

שעות הבוקר

כיצד מצליחים להגיע למצב של 'קביעות' ואיך מגיעים למצב שלא מחסרים מהשיעור אלא ימים בודדים בלבד?

לשיעור הנאמר בשעות הערב יש קושי גדול בקביעות. בלילות יש שמחות לרוב, יש אסיפות, יש ארועים וכו'. לאורך כל המחזור יהיו חיסורים רבים, היום זה חתונה או בר מצוה של חבר, ומחר זה איחור שאתה מגיע מחוץ לעיר בשעה מאוחרת. לעומת זאת, בשיעורים הנמסרים בשעות הבוקר יש הרבה יותר סיכוי לעקביות.

לא אני מצאתי את ה'פנטז' הזה — זה נפסק בשו"ע. המחבר פוסק בסימן קנ"ה 'שהקביעות צ"ל ללמוד' צריכה להיות בבוקר לאחר תפילת שחרית. ה'משנה ברורה' מביא את ה'פרי מגדים' שכותב "שוב שיקבע העת מיד אחר התפילה... וגם דאם ילך מקודם לעסקיו חיישינו שמו ימשך ויתבטל קביעותו".

כמובן ששיעור כזה מתאים רק לעצמאים ולא לשכירים. שכירים שרוצים לקיים את ההלכה הזאת צריכים לקום מוקדם יותר...

ובכל זאת, ואחרי הכל, צריכים מאמצים מרובים לקבוע עתים לתורה. כמובן שיש סוגים שונים של אנשים, יש כאלו שיש להם טבע של עמידה בזמנים ("יקה") ויש כאלו שהם אנשי רוח ("מרחפים"), אבל החיוב הוא על כולם.

קביעות — בין בשעות הבוקר ובין בשעות הערב — צריך מאמץ אדיר הכרוך במסירות נפש ממש. אבל כמובן תמיד ההתחלות הרבה יותר קשות, ואחרי זמן מה ההרגל נעשה טבע. כל אחד ואחד יכול לבדוק את עצמו בדברים אחרים (למשל בענייני עבודה ופרנסה). איך הוא מצליח להגיע לקביעות ועמידה בזמנים. עובדה זו מחייבת אותו גם לגבי קביעות עתים לתורה.

סקרנות

איך מניד-שיעור יכול לדרבן את משתתפי השיעור להתמיד ולהגיע לתמידים כסדרין? לשיעור? מה מניע צריך לעשות כדי לגרום לתלמידיו להיות בבחינת 'קביעות' כן תהוון בהנהגה הבוראה?

רוב מגידי השיעורים סבורים שאין הדבר תלוי בהם כלל, אלא במשתתפי השיעור בעצמם. זה תלוי רק ברצונותיו של האדם ובהחלטה שלו להקפיד על "קבעת עתים לתורה". רק המשמעת העצמית היא זאת שתביא אותו לשיעור, ולא שום דבר אחר.

עם זאת, כמובן, שמגיד-שיעור שמוסר שיעורים קולחים — מסייע. גם עידוד אישי לתלמידים מפעם לפעם, התעניינות בשלומם — מסייעת. הסיומים הנערכים מעת לעת במהלך תקופת השבע וחצי שנים — מסייעת גם לעודד את הקבועים וגם להוסיף מצטרפים חדשים.

אבל מלבד הרצון של האדם להקפיד על קביעות עתים לתורה, צריך שיהיה לו רצון עז לידעת כל מכלמי התורה. פשוט 'ידיעת התורה'. לומדי 'הדף היומי' מגיעים כעת מהחלק הפחות מוכר שבש"ס — קדשים-טהרות. אדם צריך שיהיה לו רעבון לדעת הכל. גם את החלק הזה של התורה. פשוט צמאון עז ל'ידיעת התורה'. סקרנות לעוד מידע, ועוד משהו חדש בתורה הק'.

בפרשת השבוע של סיום הש"ס (ואתחנן) אומר לנו רש"י הק' כיצד צריך לגשת ללימוד התורה. על הפסוק "אשר אנוכי מצוך היום" מביא רש"י מהספרי: "לא יהיו בעיניך כדיוטומא (פי' מכתב מהמזך) ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. רש"י מגלה לנו שצריך ללמוד את התורה מתוך סקרנות וצמאון. לרצות לדעת ולהבין עוד ועוד בתורתנו הקדושה. כחדשה שהכל רצים לקראתה. סקרנות.

הש"ס מורכב ממאות נושאים ומאלפי אלפים של תני נושאים. וביחד, הכל מצטרף לים התורה שאין לו גבול ואין למידתו שיעור. 2711 דפי הש"ס, 2711 פרויקטים, 2711 ערכים, צריך לדעת הכל. ידיעת התורה. אין סיכוי לדעת הכל, אבל, לא אתה בין-חורין להיבטל הימנה. הנה ההזדמנות להתחיל שוב להתחלה. הרבה יותר קל להתחבר להתחלה מחדש — מאשר לסיים. אז בואו כולנו נתחיל ביחד. בעקביות. בצמאון.

משהו הרבה יותר עמוק משכלנו ומבינתנו. ישראל קדושים הם, וכני נביאים הם, שתקנה זו הצליחה לחדור לרובים העמוקים ביותר ביהדות החרדית. לעניות דעתי, המעלה העיקרית שבסדר לימוד זה, היא העקביות. אחד שחסר לו יום אחד בלימוד — חסר לו דף אחד בש"ס, ולמחרת הוא קם בבוקר, ומעל הכותרת הראשית של 'המודיע' מופיע 'הדף היומי' של היום והוא נזכר שיש לו חור: ואח"כ הוא מגיע לבית הכנסת ורואה את חבריו שהתקדמו בעוד דף, והוא נשאר מאחור... אין לו אפשרות לברוח מזה! זוהי עקביות שאין לה אח ורע בעולם. מי שלוקח את סדר לימודו ברצינות ומשלים את החורים שנוצרו אצלו, מגיע לדרגת עקביות גבוהה, שלא ניתן להגיע אליה כאשר לומדים בסדר שאינו רציף. אישית אני מכיר אנשים שיודעים לציין כי ב'כתובות' חסרים להם כמה דפים כי שהו בחו"ל באותם ימים, וב'עבודה-הזרה' חסרים להם דפים כי היו מאושפזים בבית חולים. וכעת לקראת הסיום הם עמלים להשלים ולסגור את החורים. היש לך קביעות גדולה מזו?!

מיוחד ולהבנה טובה יותר במהלך השיעור), הרי ש'סיכום' הסוגיא תורם לכך שהמשתתפים יוצאים מהשיעור בהרגשה שהם קיבלו משהו מהשיעור. ויותר מכך, אם הסיכום הוא קצר, תמציתי וקל לזכירה, הרי שהמגיש תורם בכך ש'הדף' ילווה את המשתתפים גם במהלך היום, הרבה אחרי שהשיעור הסתיים. שמעתי פעם, שמהר"ם שפירא מלובלין קרא לתקנתו "דף היומי" ולא "דף השעה", כי המטרה היא ש"הדף" ילווה את הלומד במהלך כל היום. וכפי שמהר"ם בעצמו אמר בהכרזת התקנה, שיהודי מורשא שייגש עם יהודי בלייפציג ישוחח איתו אודות הדף המשותף לעם ישראל באותו היום. וכמובן שהמטרה היתה שלומדי הדף יתגו ברף במהלך כל היום וגם בשעות המסחר. מגיש צריך לדאוג שיושבי השיעור יצאו בסופו של דבר עם איזה סיכום בידיים. ויש עוד נקודה שאינני בטוח שצריך לאומרה — יהיו מגיש שידוהו איתו, ויהיו מגיש שיכעסו. אבל מגיש צריכים לדעת שזוהי בעיה משותפת לרבים. לפעמים יש צורך לעבור בשטחיות ובמהירות על סוגיות מסוימות. אין ברירה. לפעמים השעון לוחץ,

קביעות — בין בשעות הבוקר ובין בשעות הערב — צריך

מאמץ אדיר הכרוך במסירות נפש ממש. אבל כמובן תמיד

ההתחלות הרבה יותר קשות, ואחרי זמן מה ההרגל נעשה

טבע. כל אחד ואחד יכול לבדוק את עצמו בדברים אחרים

(למשל בענייני עבודה ופרנסה) איך הוא מצליח להגיע

לקביעות ועמידה בזמנים. עובדה זו מחייבת אותו גם לגבי

קביעות עתים לתורה

קביעות עתים לתורה

אבל, בנוסף לענין של 'קביעות עתים לתורה' יש את הענין של 'ידיעת התורה'. אותם אלו שמקפידים מאוד על ה'קביעות', לאט לאט הם נכנסים לתוך הענין, והם רוצים גם לחזור ולשנן. וכך הם מוצאים לעצמם במהלך היום זמן פנוי נוסף לחזור שוב על הדף. לחזור ולשנן. יש כאלו שילכו לשיעור נוסף, ויש שיחפשו שותף, או יחזרו לבד בזמנם הפנוי.

יוצא, אפוא, כי אלו שלומדים במסגרת הדף היומי, לא רק שהם מקפידים להשלים בכל יום דף גמרא, אלא הם גם משתדלים להספיק לחזור ולשנן. לעומת זאת, אלו שלומדים בסדר משלהם — לרוב אין להם את המעקב של כלל ישראל על הספק הלימוד ועל ה'קביעות', כך שבעצמם לרוב אינם מרגישים עד כמה חסרה להם ה'עקביות'.

ואחרי הכל, לכל אחד יש עליות וירידות. קשה מאוד, לאורך שבע וחצי שנים, לשרוד באותה התלהבות התחלתית. תמיד יש זמנים טובים יותר ויש זמנים קשים יותר. לא תמיד ניתן להגיע לשיעור, אבל תמיד ניתן להשלים את הדף. לא תמיד ניתן להתרכז בשיעור באותה רמה, אבל תמיד ניתן לפחות להשתתף פיזית (גם אם הראש לא איתך).

וגם למגידי שיעור יש עליות וירידות. יש תקופות טובות יותר ויש פחות טובות. אצל המגיד-שיעור זה מתבטא לא רק בהגעה בפועל לשיעור, או במסירת השיעור בפועל, אצל המגיד-שיעור זה יכול להתבטא גם בהכנת השיעור. לא תמיד יש לו את אותו זמן להכנת השיעור, לא תמיד יש לו את הריכוז המלא

לפעמים המשתתפים מנומנמים, או כל סיבה אחרת. מגיש צריך לדעת גם את זה. ולפעמים זו לא בושה שלא לדעת להשיב על שאלה מסוימת. פשוט לומר "איני יודע".

קביעות עתים

האם עדיף ללמוד מסכתות במסגרת דף היומי, או שיעוריהם לקחת מסכתות מסוימות בסדר מועד או בסדר נזיקין ("מקום שליבו חפץ") ולחזור עליהן מספר פעמים שיתקיים בידו?

לסדר הלימוד לפי 'הדף היומי' יש שתי מגבלות קשות, ומעלה אחת עצומה שגוברת על הכל. המגבלות הן, ראשית, ענין החזרה על הלימוד ("הלומד ואינו חוזר, כוורע ואינו קוצר"), והמגבלה השניה היא, שבמהלך המחזור של סדר הדף היומי ישנן מסכתות הרחוקות מליבו של האדם ("לעולם ילמד אדם במקום שליבו חפץ").

דווקא בהתייחס למגבלה השניה של לימוד במסכתות מיוחדות, מההר"ם שפירא מלובלין ראה זאת כאחד היתרונות הגדולים של סדר הלימוד בדף היומי. כאשר הכריז על תקנתו, הוא ציין כי מעתה ילמדו גם את המסכתות היתומות שבסדר קדשים שבש"ס.

בכל אופן, תקנה זו התפשטה בכל היהדות ובכל תפוצות ישראל. היא אמנם החלה בלובלין שבפולין, אך עד מהרה התקבלה גם בליטא, גם ביהדות ספרד וגם אצל הציבור הדתי לאומי. כנראה שיש בתקנה זו